

Rapport

efter kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsut-
bildning vid Hultsfreds gymnasieskola
i Hultsfreds kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Hultsfreds gymnasieskola

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Resultat

Inledning

Ungefär hälften av eleverna i gymnasieskolan går på ett yrkesprogram. I den nya gymnasieskolan från 2011 finns det 18 nationella program, varav tolv räknas som yrkesprogram och sex som högskoleförberedande program. De nationella yrkesprogrammen kännetecknas av att examensmålen tar sikte på arbetslivets behov och att programmen innehåller yrkesämnen. Yrkesprogrammen ska enligt skollagen utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning. Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för utbildning också ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning omfattar elever som påbörjade sin utbildning höstterminen 2011 vilket innebär att 2010 års skollag är utgångspunkt för Skolinspektionens granskning. Elever i högre årskurser som följer äldre bestämmelser ingår inte i denna granskning. Gymnasial lärlingsutbildning definieras enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen som "utbildning inom ett yrkesprogram som till mer än hälften genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". På en gymnasial lärlingsutbildning ska således mer än hälften av den totala utbildningstiden genomföras på en arbetsplats, motsvarande minst 1251 gymnasiepoäng.

Med arbetsplatsförlagd utbildning avses, enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen "lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". Både svenska och internationella studier av yrkesutbildningars kvalitet visar på att en viktig framgångsfaktor är att det bedrivs en planerad och systematisk samverkan mellan skola och arbetsliv avseende den arbetsplatsförlagda utbildningen.

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning under våren/hösten 2012. Granskningen vid Hultsfreds gymnasium i Hultsfreds kommun ingår i detta projekt.

Hultsfreds gymnasium besöktes den 17 oktober 2012. Ansvariga inspektörer har varit Anders Kennberg och Annika Jervgren. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning genomförs i totalt 24 kommunala skolor och 16 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till

jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Hultsfreds gymnasium

Hultsfreds gymnasium är beläget i centrala Hultsfred och erbjuder utbildningar inom ungdomsgymnasium och vuxenutbildning.

Gymnasieskolan erbjuder följande utbildningar: barn- och fritidsprogrammet (BF), el- och energiprogrammet (EE), estetiska programmet (ES), bild och formgivning, fordons- och transportprogrammet (FT), naturvetenskapsprogrammet (NA), samhällsvetenskapsprogrammet (SA), ekonomiprogrammet (EK) och vård och omsorgsprogrammet (VO). Inom ramen för ett s.k. lärlingsprogram erbjuds lärlingsutbildning inom bygg och anläggningsprogrammet (BA).

Skolan erbjuder dessutom utbildning inom introduktionsprogrammen och gymnasie-särskola.

Skolan har cirka 400 elever varav 3 läser som lärling inom byggprogrammet. Två elever studerar i årskurs 1 och en elev i årskurs 2.

Gymnasieskolan leds av fyra rektorer varav en av dem bland annat ansvarar för den gymnasiala lärlingsutbildningen.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning av den gymnasiala lärlingsutbildningen vid Hultsfreds gymnasieskola har omfattat bygg- och anläggningsprogrammet.

Underlaget för granskningen består av dokument från skolan samt av information som samlades in vid intervjuer den 17 oktober 2012. Intervjuer genomfördes på skolan, dels med rektorn, lärlingssamordnaren, dels med yrkesläraren på bygg- och anläggningsprogrammet. En elev intervjuades. En handledare intervjuades på arbetsplatsen. Återkoppling till rektor ägde rum den 25 oktober 2012.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i gymnasial lärlingsutbildning för att säkerställa att eleverna ges möjlighet att utveckla de yrkeskunskaper de har rätt till. Detta gäller särskilt de arbetsplatsförlagda momenten liksom hur dessa fasas ihop med de skolförlagda momenten. Skolinspektionens tidigare kvalitetsgranskning av det arbetsplatsförlagda lärandet i gymnasieskolan från 2010 visar på allvarliga brister i många avseenden. För den nya utbildningsformen gymnasial lärlingsutbildning är kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet av helt avgörande betydelse då mer än hälften av utbildningen ska vara arbetsplatsförlagd. Eventuella kvalitetsbrister i utbildningen på arbetsplatsen kan därför inte på samma sätt som vid traditionell yrkesutbildning kompenseras med skolförlagda moment.

Gymnasial lärlingsutbildning kan bedrivas inom ramen för samtliga yrkesprogram som en av två alternativa vägar till en yrkesexamen. Det är viktigt att försäkra sig om att kvaliteten är hög och jämn så att den nya utbildningsformen upplevs som ett likvärdigt alternativ till en i huvudsak skolförlagd yrkesutbildning.

Frågeställningar

För att säkerställa att eleverna inom lärlingsutbildningen får den utbildning de har rätt till måste granskningen omfatta kvaliteten i de yrkesinriktade delarna av gymnasiala lärlingsutbildningen oavsett deras förläggning. Kvalitetsgranskningen styrs därför av följande huvudfrågeställningar:

1. Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i **enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?**
2. Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten **fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?**

För att kunna genomföra granskningen har dessa huvudfrågeställningar brutits ned i 17 specifika frågor som mer direkt belyser olika kvalitetsaspekter i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Dessa frågor har grupperats i följande fem områden för att ge struktur i granskningen.

- A. Planering av utbildningen
- B. Genomförande av utbildningen på skola och arbetsplats
- C. Elevens situation
- D. Uppföljning och bedömning
- E. Utvärdering och kvalitetsarbete

Metod och material

Metod

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning omfattar såväl arbetsplatsförlagt lärande (APL) som de skolförlagda yrkesinriktade delarna av utbildningen, men tyngdpunkten ligger på den arbetsplatsförlagda delen. En kombination av enkäter och intervjuer samt observationsstudier har utgjort grunden för granskningen. Granskningen av de 40 gymnasieskolorna med gymnasial lärlingsutbildning genomförs under perioderna maj samt september-december 2012.

Intervjuerna omfattar elever, yrkeslärare, rektor och handledare på arbetsplatsen. Varje skolbesök beräknas omfatta mellan två och tre arbetsdagar. I samband med att dokument begärts in har Skolinspektionen därutöver efterfrågat en verksamhetsbeskrivning som fyllts i av rektor. Skolinspektionen har på så vis fått en inledande bild av hur skolans undervisning och det arbetsplatsförlagda lärandet är upplagt. Fyra nationella program har ingått i granskningen, bygg- och anläggning, fordons- och transport, handels-

och administration samt vård och omsorgsprogrammet. Det är inte troligt att det finns lärlingar inom alla fyra granskade program på samtliga utvalda skolor. Därför har vid urvalet beaktats att det totalt ändå blir en jämn spridning mellan de fyra programmen.

Vid varje utvald skola har två till tre gymnasiala lärlingar per program utsetts för intervju inom de fyra yrkesprogram som projektet valt ut för granskning. Som en följd av urvalet intervjuas även dessa elevers handledare på arbetsplatsen och yrkeslärare i karaktärsämnen med ansvar för bedömning och betygssättning samt den rektor som har ansvaret för eleven.

Inför skolbesök och arbetsplatsbesök har projektledning och inspektörer informerat om projektets syfte, hur granskningen går till och hur insamlad information kommer att hanteras. De utvalda eleverna har i första hand intervjuats ute på sina lärlingsplatser, ibland har det även gjorts på skolan. Även lärlingarnas handledare har intervjuats på sina arbetsplatser. Den yrkeslärare som är ansvarig för eleven intervjuas på skolan, liksom den rektor som är ansvarig för de gymnasiala lärlingarna. Skolbesöket har avslutats med en återkoppling från inspektörerna till rektorn.

För intervjuerna har särskilda intervjuguider tagits fram utifrån vilka inspektörerna har genomfört strukturerade intervjuer. Frågeställningarna för granskningsprojektet har brutits ner i intervjufrågor anpassade för de olika grupperna. Syftet med intervjuerna har varit att få intervjupersonerna att kunna tala relativt fritt inom ramen för de frågeområden som bestämts. Det är önskvärt att intervjuerna hålls mer som öppna samtal, inte minst vid besöken på arbetsplatser.

För att få större djup i granskningen och ett mer undervisningsnära perspektiv har, där så varit möjligt, ett antal observationer genomförts genom att eleven följs i dennes aktuella aktivitet. Sådana observationer kan sen ligga till grund för samtalen med elev, handledare och lärare.

Resultat

A. Planering av utbildningen

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att en viktig förutsättning för att utbildningen på arbetsplatsen ska hålla hög kvalitet är att samarbetet mellan skolan och arbetsplatsen fungerar bra. Läraren och företrädaren för arbetsplatsen bör gemensamt planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser. Även den Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72) har påtalat vikten av lärarens och handledarens gemensamma planering.

- ***Finns en uttalad strategi för gymnasial lärlingsutbildning vid skolan?***

Den gymnasiala lärlingsutbildning vid Hultsfreds gymnasium är organiserad som ett eget program och i ett arbetslag som även omfattar undervisande personal inom introduktionsprogrammen. Arbetslaget består både av lärare som undervisar i de gymnasiegemensamma ämnena och i yrkesämnena. Arbetslaget leds av en arbetslagledare som också är samordnare för lärlingsutbildningen.

Samordnaren ansvarar för kontakterna med arbetsplatserna och organiserar träffar med handledaren i samband med introduktionen av eleven. Skolan har en tydlig struktur för introduktionen som bl.a. annat innebär att handledaren träffar representanterna för skolan flera gånger innan lärlingsplatsen startar. Utbildningskontrakt och andra avtal är klara och påskrivna före starten av lärlingsplatsen. Besök på arbetsplatsen inför starten av arbetet på lärlingsplatsen görs tillsammans med samordnaren, eleven och elevens vårdnadshavare om eleven är omyndig.

Skolan informerar om lärlingsutbildningen direkt till grundskolans elever genom besök på olika grundskolor. Skolan kommer att erbjuda handledarutbildning med start under höstterminen 2012.

Skolan har, enligt rektor och lärlingssamordnaren, avsiktligt startat lärlingsutbildningen i begränsad skala för att säkerställa att kvaliteten på utbildningen blir hög. Strukturen för utbildningen inom byggprogrammet är att eleverna har en förberedande period på skolan fram till november den första terminen. Eleverna börjar sedan på lärlingsplatsen och tillbringar två av dagarna varje vecka där. Resterande tid består av skolförlagd undervisning. Även under årskurs 2 är fördelning av undervisningen två dagar praktik och tre dagar skolförlagd undervisning. I årskurs tre utökas tiden på lärlingsplatsen till tre dagar i veckan. Under terminerna återkommer också praktikperioder på tre veckor som innebär att eleven är heltid på lärlingsplatsen.

- ***Hur planerar och organiserar skolan lärlingsutbildningen?***

Av Hultsfreds gymnasiums information framgår att skolan kallar programmet för "lärlingsprogrammet" och de tre elever som har valt studievägen läser de gymnasiegemensamma ämnena tillsammans med de andra yrkesförberedande programmen. Av intervju med rektorn och ansvarig lärare framgår att de yrkeskurser som studeras på skolan läses enskilt för eleven i årskurs 2. Vissa moment undervisas av läraren men delar av utbildningen får eleven studera på egen hand. Undervisningen i yrkesämnena sker oftast i några av skolans verkstadslokaler där läraren som också undervisar elever inom introduktionsprogrammen finns till hands när frågor uppstår.

Enligt rektorn finns sedan en längre tid tillbaka ett utarbetat nätverk bland olika företag i kommunen som kan tänka sig ta emot lärlingar och samordnaren ansvarar för anskaffning av lärlingsplatserna.

Av intervju med handledaren framgår att företaget har olika uppdrag inom byggsektorn. En övergripande princip är att det sker en anpassning till de behov som finns bland företagen som erbjuder lärlingsplats. Handledaren anger dock att det alltid sker en avstämning för att balansera företagets arbetsuppgifter med de moment som ingår i utbildningen och att man försöker anpassa arbetsuppgifterna till detta.

Skolinspektionen kan dock utifrån intervjuer och dokumentation konstatera att det saknas en tydlig ansvarsfördelning mellan skolan och arbetsplatsen. Det är inte tydligt vilken roll examensmålen spelar i strukturen i den planering som gjorts och det saknas en beskrivning av hur kurserna ska fördelas mellan skolan och arbetsplatsen.

Läraren inom byggprogrammet är sedan tidigare anställd på skolan men har inte undervisat elever inom byggprogrammet. Enligt rektorn är avsikten att 20 procent av lärarens tjänst ska användas till besök och uppföljning av den arbetsplatsförlagda undervisningen.

• ***Finns förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen?***

Av intervjuer med rektorn och samordnaren framgår att det finns ambitioner att koppla olika delar av utbildningen med de arbetsuppgifter som genomförs på lärlingsplatsen. Det genomförs också vissa grundläggande kurser på skolan för att eleven ska vara förberedd och kunna delta i arbetet på lärlingsplatsen. Granskningen visar att det finns krav från branschens sida för att eleverna ska vara förberedda inför sin lärlingsplats. Dessa krav omfattar bl.a. ställningsbyggnad och heta arbeten. Av intervjuer med handledaren framgår att skolan hittills har kunnat tillgodose dessa krav och eleverna är förberedda när de startar sin lärlingsplats. Eleverna erhåller också skyddskläder och en verktygslåda samt en del teoriböcker inför starten. Enligt rektorn finns det samverkan med byggnadsindustrins yrkesnämnd (BYN) och representanter från yrkesnämnden ingår i introduktionen av lärlingsplatsen. Samverkan innebär bl.a. att skolan får ta del av det material som traditionellt tillhör den lärlingsutbildning som startar efter gymnasieexamen och eleverna inbjuds att delta i de kurser som BYN erbjuder om säkerhetsföreskrifter inom byggindustrin. Detta bekräftas också av handledare vid besök på lärlingsplatsen.

Enligt Skolinspektionens bedömning finns inte någon övergripande planering utifrån de kurser som ingår i utbildningen för att kunna nå examensmålen. Det finns möjligheter att genomföra vissa delar av undervisningen som skolförlagd utbildning. Hultsfreds gymnasium har lokaler som tidigare har varit undervisningslokaler för de trätekniska delarna av hantverksprogrammet som utnyttjas för detta ändamål. Av intervjuer med samordnaren framgår att det finns en viss beredskap hos företagen som innebär att handledaren signalerar till skolan om de inte kan genomföra vissa moment, t.ex. arbeten inom betongsektorn. Signal går till samordnaren som kontaktar det företag som kan erbjuda arbetsuppgifter inom det efterfrågade området. Eleven byter därför lärlingsplats under en begränsad tid och återgår sedan till sin ordinarie lärlingsplats.

- **Har alla elever tillgång till lärlingsplatser?**

Alla elever som ingår i lärlingsutbildningen har enligt intervjuerna lärlingsplats. Samtliga elever som har lärlingsplats har också utbildningskontrakt.

- **Vem har ansvaret för att skaffa lärlingsplatser?**

Enligt 4 kap. 12 § gymnasieförordningen är arbetsplatsanskaffning skolhuvudmannens ansvar. Av intervjuer med rektorn i Hultsfredsgymnasiet framgår att det samordnaren som ansvarar för anskaffningen av lärlingsplatser. Ansvaret för kontakten med företaget har hittills varit samordnarens men från och med denna termin finns också en lärare som ska hålla kontinuerlig kontakt med lärlingsplatsen. Under första årskursen för den elev som granskningen har omfattat har kontakten mellan skolan och arbetsplatsen uteslutande skötts av samordnaren. Någon lärare har i det avseendet inte varit inkopplad. Ambitionen är enligt rektorn dock att läraren ska ansvara för kommunikationen mellan skolan och arbetsplats och informera om innehållet i utbildningen och följa upp elevens kunskapsutveckling.

- **Finns brister i utformning av utbildningskontrakt?**

Enligt skollagen ska det för elev i gymnasial lärlingsutbildning upprättas utbildningskontrakt som bl.a. ska ange vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar. Så är ofta inte fallet utan i bästa fall fogas en bilaga till kontraktet eller annat dokument, t ex individuell studieplan som anger detta. Detta är väsentligt dokument för planeringen av elevens utbildning så att den motsvarar kraven i styrdokumentet. I förarbetena (prop. 2010/11: 104, Kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning) framhålls att fördelningen av utbildningens innehåll mellan arbetsplats och skola är en viktig uppgift. Likvärdig utbildning förutsätter att uppdelning och planering hela tiden tar sin utgångspunkt i de nationellt beslutade ämnesplanerna. Regleringen i kontraktet ska alltså utgå från ämnesplanerna. Detta gäller även när utbildningen sker på en arbetsplats. Regeringen anser vidare att utbildningskontraktet ska vara ett sammanhållet avtal som reglerar förhållandet mellan skolhuvudman, arbetsplats och elev, varför det av utbildningskontraktet bör framgå vad som är förlagt till arbetsplats.

Hultsfredsgymnasiet har en enhetlig mall för utbildningskontrakten. Kontrakten omfattar bl.a. en beskrivning av handledarens uppdrag, lärarens åtagande och de förutsättningar som gäller för eleven. Vidare finns information som rör säkerhetsföreskrifter, försäkringsskydd samt om byte av lärlingsplats.

Förutom konstaterandet i utbildningskontraktet att utbildningen följer gymnasieskolans nationella kursplaner finns ingen fördelning och omfattning av utbildningens innehåll mellan arbetsplats och skola. Elevens individuella studieplan finns som bilaga till utbildningskontraktet men av denna framgår inte heller någon beskrivning av vilka kurser som ska förläggas till skola respektive arbetsplats.

Skolinspektionen bedömer att planeringen av lärlingsutbildningen vid Hultsfredsgymnasiet behöver utvecklas ytterligare. Det finns en uttalad strategi att erbjuda lärlingsutbildning som alternativ till den skolförlagda utbildningen inom byggprogrammet. Det finns också en välorganiserad introduktion inför elevernas start av utbildning-

en. Skolan har avsiktligt startat i liten skala för att säkerställa en hög kvalitet. Skolan behöver dock utveckla planeringen så att utbildningen tar sin utgångspunkt från ämnes- och kursplanerna i större omfattning än vad som görs idag. Det betyder bl.a. att de utbildningskontrakt som skolan upprättar med arbetsplatserna inte utgår från de nationellt beslutade ämnesplanerna och saknar fördelning och omfattning av utbildningens innehåll mellan arbetsplats och skola.

B. Genomförande av utbildningen i skola och på arbetsplats

Regeringen anser, i likhet med Skolinspektionens kvalitetsgranskning av APU (rapport 2011:2), att det är angeläget att elevens yrkeslärare gör regelbundna besök på arbetsplatsen. Sådana besök kan både ha till syfte att följa upp lärlingens kunskapsutveckling och att i samarbete med handledaren stämma av att lärlingens arbetsuppgifter i bredd, djup och innehåll svarar mot de mål som finns uppställda för utbildningen. Erfarenheter från lärlingsförsöket visar att kontakten mellan handledare, lärare och lärling har stor betydelse för arbetsplatsens upplevelse av lärlingsutbildningen. Regeringen lämnar dock inget förslag om att reglera denna typ av arbetsplatsbesök, något som Skolinspektionen tidigare har uttryckt ett behov av (prop. 2010/11:104).

• Hur säkerställer skolan arbetsplatsens kvalitet?

Av granskningen framgår att skolan i huvudsak använder det kontaktnät som byggts upp under åren utifrån tidigare behov. Granskningen visar att kommunens företag är väl kända bland skolans personal och att de flesta är intresserade av att ta emot elever. Det händer också att företag vänder sig till skolan och efterfrågar elever som är intresserade att utbilda sig inom yrket. Av intervjuer med rektorn och samordnaren framgår att det finns en strävan bland företagen att försäkra sig om en framtida arbetskraftsförsörjning vilket innebär att det finns en positiv attityd gentemot lärlingar. Av granskningen framgår vidare att samtliga elever hittills har fått anställning efter lärlingstiden slut.

Enligt rektorn är avsikten att handledarutbildning ska starta under hösten 2012. Det görs ingen analys och bedömning av de handledare som utses. Tillsvidare har de kunskaper som finns om tidigare kontakter på arbetsplatser fått vara ledstjärna för nuvarande placeringar av elever. Av intervjuer med rektorn framgår också att mycket av innehållet i lärlingsplatsen styrs av företagets behov även om det finns handledare som försöker balansera detta gentemot skolans krav.

• Hur ofta besöker skolan eleverna och deras handledare under APL och vad avhandlas vid besöken?

Lärlingssamordnaren har flera gånger varje vecka kontakt med handledaren och eleven. I dagsläget sker ett s.k. avstämningssamtal där handledare, lärlingssamordnare och eleven träffas en gång per termin. Skolan har nyligen anställt en yrkeslärare som ska ansvara för kontakten med lärlingsplatsen i fortsättningen.

Eleven har en pärm med en förteckning av de moment som ska göras på arbetsplatsen. Där finns även en loggbok där eleven fyller i antal timmar som använts till de olika arbetsuppgifterna. Handledaren ansvarar för att underlaget fylls i utifrån de arbetsuppgifter som eleven har haft. Detta bildar sedan underlag för samtalen med lärlingssamordnaren. Någon bedömning av elevens arbete har enligt samordnaren hittills inte gjorts.

- **Hur säkerställer skolorna handledarens lämplighet och ser till att handledarutbildning genomförs?**

Enligt regeringens bedömning i prop. 2010/11:104 är handledarnas kompetens avgörande för kvaliteten i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Kompetens handlar dels om djup och bredd i yrkeskunskaperna, dels om kunskap om lärlingsutbildningens förutsättningar, t.ex. de mål och kunskapskrav som finns för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Flera remissinstanser, däribland Skolverket och Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72), har föreslagit att handledarutbildning ska vara obligatorisk för deltagande arbetsplatser. Regeringen gör samma bedömning, när det gäller betydelsen av kompetenta handledare men väljer att inte göra handledarutbildning obligatorisk. Skolhuvudmannen har ett stort ansvar när det gäller att se till att handledarna har den kunskap och erfarenhet som krävs för uppdraget. Det innebär att skolhuvudmännen bör ge handledare information, stöd och utbildning kring lärlingsutbildningens innehåll, mål, ramar och ansvarsfördelningen mellan skola och arbetsplats.

Tidigare har alla företag som har haft elever som genomförts sin arbetsplatsförlagda del av utbildningen eller haft lärlingsplats på något av företagen inbjudits till handledarutbildning och de flesta handledare har genomgått en sådan utbildning. De senaste åren har dock detta inte gjorts och de handledare som nu har elever som genomför sin arbetsplatsförlagda utbildning har inte fått någon utbildning utifrån den senaste läroplanen för gymnasieskolan.

Av skolbesöket framgår att en handledarutbildning är planerad att starta i november innevarande år.

Skolan hänvisar till att kommunen är liten och att de har goda förutsättningar att bedöma kvaliteten på de handledare som finns att tillgå. Det framgår dessutom att det finns en positiv attityd bland företagen att ta emot lärlingar. De flesta företag ser detta som en del av den framtida rekryteringen. Kvalitetssäkringen grundar sig på personliga kontakter mellan skola och lärlingsplats. Någon annan bedömning av lärlingsplatsens kvalitet görs enligt rektorn inte i dagsläget.

- **Hur fungerar programråden?**

Skolan har en samverkan mellan företag och skola där också föräldrar och flera branschrepresentanter i form av fackliga organisationer ingår. Skolan kallar det inte programråd men av beskrivningen framgår att det liknar denna samverkansform där även eleverna är representerade. Det huvudsakliga innehållet i mötena omfattar lärlingsutbildningens upplägg och organisation.

Skolinspektionen bedömer att genomförandet av den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen behöver utvecklas ytterligare. Av skolbesöket framgår att det finns handledare som lever upp till kraven men skolan måste hitta system för att säkerställa kvaliteten hos handledare överlag. Skolinspektionen ser positivt på de initiativ som tagits för att öka handledarnas kompetens genom att inbjuda till handledarutbildning. Skolinspektionen vill dock påpeka vikten av skolan att säkerställer handledarens kompetens och utbildning eftersom det annars finns en risk att innehållet i lärlingsplatsen inte utgår från utbildningens styrdokument.

Strukturen för kommunikationen mellan arbetsplats och skola som inbegriper besök av läraren och dialogen med elev och handledare under den arbetsplatsförlagda utbildningen behöver tydliggöras för att säkerställa lärarens dokumentation och bedömning av elevernas kunskapsutveckling. Hultsfredsgymnasiets lärlingsutbildning har en samverkansform som kan liknas vid ett programråd.

C. Elevens situation

- ***Hur förbereds eleverna innan de går ut på sin första arbetsplats och hur säkerställer skolan att arbetsplatsens värdegrund ligger i linje med skolans krav?***

Skolan vidtar flera åtgärder inför starten som beskrivits tidigare. Samordnaren ansvarar bl.a. för kontakterna med arbetsplatserna och organiserar träffar med handledaren i samband med introduktionen av eleven. Skolan har en tydlig struktur för introduktionen som bl.a. innebär att handledaren träffar representanterna för skolan flera gånger innan lärlingsplatsen startar.

Av intervjuer med lärare och rektor samt samordnare framgår också att eleverna förbereds inför den arbetsplatsförlagda utbildningen under introduktionen med skolförlagd utbildning. Undervisningen med de gymnasiegemensamma ämnena kombineras med undervisning i yrkesämnen där även säkerhet- och skyddsutbildning ingår som förberedelse inför den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

Värdegrundsfrågor diskuteras enligt rektorn och samordnaren både inom ramen för undervisningen och vid utvecklingssamtalen. Samordnaren ansvarar för att dessa frågor diskuteras tillsammans med elev och handledare.

- ***Hur hanterar skolan elever med svag motivation och/eller bristande social kompetens?***

Granskningen visar att de intervjuade eleverna är nöjda med sin lärlingsplats. De anger i intervjuerna att de trivs och att de oftast räknas som en del av arbetslaget. De flesta arbetsgivare ser oftast en lärling som en framtida arbetskraft enligt utsagor i intervjuerna. Av intervju med handledaren framgår att det finns en ambition av att var flexibel och även försöka anpassa elevens behov och önskemål till de andra anställda som ska arbeta tillsammans med eleven.

- **Kan arbetsplatserna anpassas till elever med särskilda behov?**

Av intervjuer med handledare framgår att man försöker stötta elever som behöver detta för att fungera i arbetslaget. Detta kan vara särskilt angeläget i början av utbildningen. I övrigt framgår av intervju med rektorn att eleverna inom lärlingsutbildningen har samma tillgång till särskilt stöd som alla andra elever på skolan. Några åtgärdsprogram har inte upprättats i dagsläget men det finns elever som får extra stöd i engelska. Det finns också möjligheter att få stöd inom yrkesämnet i någon av skolans verkstäder. Vid tiden för skolbesöket var inte detta aktuellt eftersom läraren inte hade besökt arbetsplatsen för att utreda behovet.

Eleverna har enligt rektorn en individuell studieplan som kontinuerligt uppdateras och som är ett levande dokument. Detta bekräftas också av eleven i intervju.

Av intervju med rektorn och samordnaren framgår att eleverna under den skolförlagda delen och de gymnasiegemensamma ämnena studerar tillsammans med elever från övriga yrkesprogram. Det finns vissa ansträngningar att infärga de olika ämnena och exempel på detta är t.ex. inom matematik och teoridelarna i yrkeskurserna. Det är dock inget som är återkommande och tydligt förankrat i undervisningen.

Skolinspektionen bedömer att elevernas situation ute på arbetsplatsen är relativt god. Skolinspektionen bedömer att skolan på flera sätt förbereder eleven inför den kommande arbetsplatsförlagda utbildningen och det finns en planering för att säkerställa att arbetsplatsens värdegrund ligger i linje med skolans krav. Eleverna trivs och får stöd för att få en tillhörighet i det arbetslag de tillhör. Skolan måste dock säkerställa att elever som är i behov av särskilt stöd får detta oavsett om det finns behov av detta i de gymnasiegemensamma ämnena eller i yrkesämnena.

Skolinspektionen förutsätter till sist att de ambitioner som finns för att infärga utbildningen och förbättra kommunikationen mellan lärlingsplats och skola infrias.

D. Uppföljning och bedömning

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att läraren och företrädaren för arbetsplatsen gemensamt bör planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser.

- **Hur bedöms och betygssätts elevernas yrkeskunskaper?**

Enligt rektorn sker bedömningen av elevens kunskaper på lärlingsplatsen genom kommunikation mellan handledare, lärlingssamordnare, yrkeslärare och rektor samt elev. Samtidigt visar skolbesöket att yrkesläraren inte har besökt arbetsplatsen och har inte deltagit i någon bedömningsdiskussion. Skolinspektionens bedömning visar att det behövs åtgärder för att förbättra informationen till elever om betygssättningen för de delar som görs på lärlingsplatsen. Det innebär bl.a. att eleven ska få återkoppling på de arbetsuppgifter som genomförs på lärlingsplatsen i förhållande till de moment som ingår i utbildningens olika kurser. Av intervjuer mer samordnare och handledare fram-

går också att det saknas stöd som kan underlätta dokumentationen och bilda underlag inför bedömning och betygssättning. Det framgår heller inte om betyg kommer att sättas på yrkeskurserna efter kursens slut.

Intervjuerna med rektor, samordnare och lärare visar att det finns en planering för att förändra och öka yrkeslärarens möjligheter att besöka lärlingsplatsen och skaffa underlag inför kommande betygssättning. Detta var dock inte genomfört vid skolbesöket.

- **Finns tillgång på yrkeslärare som kan undervisa i skolförlagda delar samt kommunicera med handledaren om yrkesinnehållet på arbetsplatserna?**

Enligt skollagen 2 kap § 13 ska huvudmannen för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva.

Enligt skollagen 2 kap § 18 får huvudmannen om det inte finns någon lärare att tillgå inom egen organisation som har den utbildning som krävs använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska:

- 1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och*
- 2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen.*

Normalt får en person som avses i 2 kap § 18 endast användas för bedriva undervisning under högst ett år i sänder, vilket dock inte gäller undervisning i yrkesämne.

Av granskningen framgår att det saknas lärare med dokumenterade kunskaper inom byggnadsbranschen och med pedagogisk utbildning. Däremot finns flerårig erfarenhet av undervisning.

Skolinspektionen bedömer att uppföljningen och bedömningen av lärlingsutbildningen vid Hultsfredsgymnasiet behöver utvecklas. Det saknas struktur för att kontinuerligt återkoppla elevernas kunskapsutveckling i syfte att göra en likvärdig bedömning och betygssättning. Det är heller inte säkerställt att betyg utfärdas efter avslutad kurs.

Skolan måste också förbättra förutsättningar för att undervisningen och uppföljningen av elevens utbildning ansvaras av en lärare med utbildning för den undervisning som bedrivs.

E. Utvärdering och kvalitetsarbete

- **Hur följs den gymnasiala lärlingsutbildningen upp och utvärderas i syfte att tillvarata erfarenheter för att förbättra och utveckla den?**

Av granskningen framgår att det saknas struktur och metoder för att utvärdera verksamheten. Lärlingssamordnaren gör dock uppföljning i form av kontakt med elever efter avslutad utbildning. Tidigare resultat visar t.ex. att samtliga lärlingselever har fått anställning. I övrigt görs inga utvärderingar för att samla in elevers och handledares synpunkter på utbildningen.

Skolinspektionen bedömer att det systematiska kvalitetsarbetet vid Hultsfredsgymnasiet behöver utvecklas.

Sammanfattning:

1. Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?

Skolinspektionen bedömer att Hultsfredsgymnasiet i Hultsfred måste vidta åtgärder så att utbildningen genomförs av lärare som har utbildningen för den undervisning som bedrivs. Vidare måste skolan förbättra förutsättningarna för eleverna att få information om grunden för den bedömning av deras kunskaper som genomförs på arbetsplatsen.

Skolan behöver utveckla samverkan med det lokala arbetslivet ytterligare så att alla handledare som deltar i lärlingsutbildningen får utbildning för att kunna utföra sitt uppdrag i enlighet med styrdokumentet.

I syfte att ytterligare förbättra utbildningen måste det systematiska kvalitetsarbetet inom lärlingsutbildningen vid Hultsfredsgymnasiet utvecklas.

2. Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?

Skolinspektionen bedömer att Hultsfredsgymnasiet inte i tillräcklig grad ser till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten kompletterar varandra och fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen kan säkerställas. För att åtgärda detta måste utbildningskontrakten utformas så att fördelningen av utbildningens olika delar mellan skola och arbetsplats framgår tydligt. Vidare behöver rutinerna för att säkerställa att elevernas kunskapsutveckling följs upp och dokumenteras förtydligas.

Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete i syfte att höja verksamhetens kvalitet i första hand bör genomföras inom följande område:

- Planeringen av utbildningen behöver utvecklas bland annat genom att utbildningskontraktens innehåll preciseras så att det anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar.
- Skolan bör försäkra sig om arbetsplatsens kvalitet och om en likvärdig bedömning och betygssättning som omfattar både de skolförlagda och de

arbetsplatsförlagda delarna genom att säkerställa att trepartssamtal med elev, handledare och yrkeslärare genomförs kontinuerligt.

- Skolan behöver utveckla sitt systematiska kvalitetsarbete genom att utvärdera och analysera framförallt den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen och vidta relevanta åtgärder i syfte att utveckla verksamheten.